

J. SANDERS Ezn. 1878-1967

Het leven van een groot en eerbiedwaardig beroepsgenoot is ten einde gekomen: op 24 mei 1967 is J. Sanders Ezn. op 88-jarige leeftijd overleden.

Hoewel bij dit verscheiden slechts dankbaarheid past voor het vele dat zijn sterke persoonlijkheid in de loop van tientallen jaren aan het beroep van zijn keuze vermocht te geven, zal toch niemand, die hem heeft gekend, aan een gevoel van weemoed ontkomen, nu zijn naam voorgoed historie is geworden.

Bij het heengaan van hem, die zijn tandartsdiploma nog vóór de eeuwwisseling verwierf, is het aantal dergenen, die uit eigen ervaring kunnen getuigen van zijn voortreffelijke eigenschappen, inzonderheid zijn hoge opvattingen inzake plichtsbetrachting en ethiek, uiteraard niet groot meer. De redactie heeft daarom gemeend voor het schrijven van een In Memoriam een beroep te mogen doen op de oud-hoofdredacteur van het Tijdschrift, Prof. P. H. Buisman, die zo lange jaren collegiale en vriendschappelijke betrekkingen met hem heeft onderhouden.

Wanneer te dezer plaatse aandacht wordt gewijd aan het overlijden van collega Sanders, dan geschiedt zulks in de wetenschap dat zijn naam de jongste generatie weinig zal aanspreken. De reden is evenwel gelegen in het feit dat hij een van de prominenten is geweest, die grote invloed heeft uitgeoefend op de belangrijke evolutie van de Nederlandse tandheelkunde in de eerste helft dezer eeuw.

Dit kan duidelijk blijken uit het zeldzame feit dat alle drie tandheelkundige organisaties hem hebben benoemd tot erelid, terwijl daarnaast ook de T.S.V. „John Tomes” collega Sanders onder haar ereleden telde, tevens laatste overgebleven mede-oprichter in het eind van de vorige eeuw.

Dit universele eerbetoon had Sanders te danken aan zijn uitzonderlijke gaven, gelegen zowel op het gebied van de praktijkbeoefening als op dat van het verenigingswezen. Zijn sprekerstalent droeg daar tevens toe bij.

Als gewetensvol practicus stond hij aan het begin van de opgang der tandheelkunde vanuit de empirie naar een wetenschappelijke fundering. Zijn capaciteiten stelden hem volop in de gelegenheid deze ontwikkeling niet alleen te volgen maar er tevens actief aan deel te nemen.

Nieuwe werkwijzen en hulpmiddelen, die achteraf een omwenteling betekenden (wortelkanaalbehandeling, invoering van röntgencontrole, opkomst van de inlaytechniek) vonden in zijn vaardige handen een toepassing, welke als voorbeeld mocht dienen, waarop kon worden voortgewerkt.

Zijn op technische volmaaktheid ingestelde praktische werkzaamheid – met name op het gebied der conserverende tandheelkunde – werd gestimuleerd door zijn opvatting dat gebitsbehoud als de essentie van het beroep moest worden beschouwd. In tal van wetenschappelijke voordrachten en demonstraties heeft hij laten zien wat de door hem voorgestane mogelijkheden in zijn bekwame handen waard waren.

De dagelijkse praktijk en de wetenschappelijke uitgangspunten waren echter slechts één aspect van de taak die hij zich stelde. Zijn veelzijdigheid bestreek alle terreinen waarop de tandheelkunde in de jaren van

haar ontplooiing zich geleidelijk aan ging en ook moest bewegen. De uitbouw van het verenigingsleven vond in Sanders een toegewijd deelnemer, waarbij vooral het optreden naar binnen en naar buiten in woord en geschrift – niet alleen naar de inhoud maar evenzeer naar de vorm – zijn bijzondere aandacht had. Want het aanzien van het beroep, dat hierdoor mede werd bepaald, was de grondslag waarvan hij bij alles uitging en geen moeite was hem te veel om ook daaraan zijn waardevolle krachten te wijden.

De ontwikkeling die de tandheelkunde als maatschappelijk bestanddeel van de samenleving onderging, deed de behoefte ontstaan aan verschillende instellingen, waaraan Sanders de organisatorische vorm heeft weten te geven. Eén daarvan was de collegiale rechtspraak en het was zijn telkens weer frappante kennis op juridisch terrein, die hem in staat stelde de deugdelijke opzet te geven, waardoor zij ook thans nog beantwoordt aan de gestelde eisen.

Maar hiertoe bepaalde hij zich niet: hij nam zelf zitting in het beroepscollege, waardoor hij kon zorgen dat de werkwijze, die vooral aanvankelijk te wensen overliet, niettemin de toets van deskundige beoordeling alleszins kon verdragen. Aldus kon het geschieden dat de Nederlandse tandheelkunst over een interne rechtspraak beschikte, die ook buiten de landsgrenzen haar weerga niet vond.

Niet minder verdienstelijk was zijn aandeel in de externe rechtspraak door zijn lidmaatschap van het Centraal Medisch Tuchtcollege, waarin hij vanaf de instelling als tandarts zitting had. In die functie heeft hij veel kunnen bijdragen tot een berechting naar die maatstaven, waarbij het tandheelkundige element in afdoende vorm tot uitdrukking werd gebracht.

Min of meer als een extensie van een en ander moet zijn werkzaamheid worden gezien op het gebied van de beroepsethiek, een initiatief, dat als een neerslag kan worden beschouwd van zijn streven om het aanzien van het beroep tegen inbreuken daarop zoveel mogelijk te beschermen. De daaruit voortgekomen Codex om goedwillende vakgenoten een leidraad te verschaffen in concrete of moeilijke gevallen, is eveneens in oorsprong van zijn hand. Van de commissie, die voorlichting en advies verstrekt, was hij jarenlang de ziel.

Dat al deze bemoeiingen en de bij de uitvoering betoonde toewijding en inspanning met collegiale waardering en bewondering werden beant-

woord, is reeds gebleken uit de vermelde erelidmaatschappen. Maar daarmee was de erkentelijkheid niet uitgeput. Er is reeds geweest op Sanders' bijdragen tot de wetenschappelijke ontwikkeling van de tandheelkunde in ons land. Om ook hieraan blijvende erkenning te verbinden werd door de Maatschappij een fonds gesticht voor het verlenen van financiële steun bij het verrichten van wetenschappelijke arbeid op tandheelkundig gebied. Aan dit fonds nu werd bij de oprichting de naam van J. Sanders Ezn. verbonden, een besluit dat tevens bedoeld was als huldebetoon bij zijn 50-jarig jubileum. Deze grootse huldiging werd door tal van collega's uit den lande bijgewoond, een bewijs hoezeer deze overeenstemde met de gevoelens die hem werden toegedragen.

In 1953 achtte Sanders het tijdstip aangebroken om zijn aandeel in de werkzaamheden te beëindigen. Hij trok zich terug uit de onderscheidene functies, die hij met alle verbondenheid en zelfkritische ernst gedurende vele jaren had vervuld. Mocht hij aldus aan het front niet meer actief bezig zijn, zo betekende dit niet een zich distantiëren van de belangensfeer der tandheelkunde. Op de vergaderingen bleef hij een permanente verschijning, zelfs nog toen dit hem lichamelijk zwaar ging vallen.

Maar ook aan de periferie bleef hij nog waakzaam, als de gelegenheid zich voordeed om achter de schermen der openbaarheid de plaats en het respect voor het beroep te verdedigen waar hij zulks nodig oordeelde. In zijn ambteloze jaren heeft hij, zonder dat daarvan naar binnen bleek, de tandheelkunde ook verder aan zich verplicht.

Wie, zoals schrijver dezer regelen, het voorrecht heeft gehad tal van jaren in nauw contact met collega Sanders te hebben mogen samenwerken, moest wel steeds weer onder de indruk geraken van zijn bijzondere gaven, zijn kritisch inzicht, vindingrijkheid en lenigheid van geest om in moeilijke omstandigheden tot een (vaak geboden) snel en juist oordeel en besluit te komen. Aldus heeft hij de vaderlandse tandheelkunde in netelige situaties vaak de weg gewezen naar een goed en waardig standpunt, al was het eventueel ook zonder bevredigende uitkomst.

Voor wie met de tandheelkunde uit het verleden is meegegroeid staat het vast dat met het overlijden van Sanders een der veelzijdigst begaafden is heengegaan, die het beroep in zijn wetenschappelijke beginstadium heeft voortgebracht.

Moge vrede zijn deel zijn.